

Verslag van de bacterievuurbestrijding in de Maasheggen juni – oktober 2024.

Namens Stichting Landschapsbeheer Boxmeer
Marius Grutters en
Theo van Lankveld (secretaris)

INHOUD:	
1. Inleiding	Bladzijde 3
2. Werkwijze Stichting Landschapsbeheer Boxmeer	Bladzijde 4
3. Uitgevoerde werkzaamheden	Bladzijde 6
4. Conclusies	Bladzijde 7
Bijlage 1 Brief van gemeente Land van Cuijk	Bladzijde 8
Bijlage 2 Wat is bacterievuur	Bladzijde 9
Bijlage 3 Overzicht op verzoek bezochte percelen	Bladzijde 10
Bijlage 4 Kaartjes met besmette locaties	Bladzijde 11

1. Inleiding

Het jaar 2024 is (opnieuw) niet bacterievuur vrij gebleven. Bacterievuur (perenvuur) komt ondanks de jaarlijkse controles en ruiming nog steeds voor in het Maasheggen Unesco gebied. Door het blijvende risico van terugkeer van bacterievuur is het van belang dat er ieder jaar controles blijven plaatsvinden. Een explosie van het bacterievuur kan betekenen dat grootschalig meidoornstruiken verwijderd moeten worden. Dit zou een behoorlijke aanslag zijn op het unieke Maasheggenlandschap.

Sinds 2018 maakt het gebied geen deel van de bufferzone bacterievuur. In de jaren daarvoor werden de controles uitgevoerd door medewerkers NAK-Tuinbouw. Vanaf 2018 voert de vrijwilligersgroep van Stichting Landschapsbeheer Boxmeer de controles uit in het gebied.

Eigenaren van heggen in het Maasheggengebied zijn verantwoordelijk voor het onderhouden van hun heggen, dus ook voor het eventueel opsporen en verwijderen van bacterievuur. Het is geen verplichting, maar gezien het besmettingsgevaar is het raadzaam om in het gebied alert te blijven. Echter is het opsporen van bacterievuur geen gemakkelijk karwei. Maar eigenaren kunnen altijd een beroep doen op de kennis en vaardigheden van de vrijwilligers van Slabox. Sinds 2023 ontvangen de eigenaren van heggen een schrijven van de gemeente Land van Cuijk in samenspraak met Staatsbosbeheer waarin controle op bacterievuur kosteloos wordt aangeboden. De vrijwilligers kunnen/mogen zonder toestemming van de eigenaren de percelen niet betreden. Het aantal aanvragen naar aanleiding van de brief was in 2024 groter dan in 2023.

Het doel van de controle op bacterievuur is om meteen in te kunnen grijpen bij een besmetting. De vrijwilligers proberen in een zo vroeg mogelijk stadium in te grijpen zodat de heggen zoveel mogelijk in takt blijven. Grootschalig rooien van heggen is een aanslag op het Maasheggenlandschap en dient ook zoveel mogelijk voorkomen te worden.

2. Werkwijze opsporen bacterievuur, de Slabox aanpak.

Uitgangspunt van de werkwijze is het protocol bestrijding bacterievuur van de provincie Noord-Brabant.

- De vrijwilligers verkennen de heggen met een groep van minimaal twee personen.
- Heggen die in de voorgaande jaren besmet zijn geweest, worden als eerste door de controle teams bezocht. Daarna volgen andere heggen en struwelen.
- Iedere groep staat onder leiding van minimaal één van vrijwilliger die de cursus "herkenning bacterievuur" heeft gevolgd. Deze cursus voor belanghebbende organisaties en particulieren werd in juli 2019 te Beugen gegeven door Rinie van Wanroy van NAK Tuinbouw.
- Verder hebben deze vrijwilligers vanaf 2018 workshops bacterievuur in het veld gevolgd. Deze workshops worden ook gegeven door Rinie van Wanroy.
- In 2023 heeft Rini van Wanroy een aantal controles uitgevoerd op verzoek en in aanwezigheid van Theo van Lankveld (Stichting Landschapsbeheer Boxmeer). Er deed zich een specifieke situatie voor (besmetting bij lijsterbes ja/nee?).
- Door in groepjes de controles uit te voeren, wordt kennis en vaardigheid al controlerend doorgegeven. Meerdere vrijwilligers raken bedreven in het opsporen van bacterievuur.
- Door met minimaal twee vrijwilligers te werken, kan beiden zijden van de heg bekeken worden.
- De vrijwilligers controleren in de periode juni t/m september de heggen op aanwezigheid van bacterievuur. Ze maken in deze periode in hun aandachtsgebied een aantal keren een ronde (wandellend of fietsend) langs de heggen.
- De controlegroepen hanteren de vijf indicatoren van bacterievuur: dode/dorren toppen in de struiken, verkleuring van het hout bij insnijden, het vaantje, niet verkrummelende dorre blaadjes in de top van het vaantje en het kleverige slijm. Bij constatering van minimaal drie van de vijf indicatoren kan er sprake zijn van bacterievuur.
- Bij het aantreffen van bacterievuur wordt dit op de plattegrond van het gebied aangetekend. Daarnaast krijgt de struik een markeerlint (rood/wit), zodat de besmette plek later gemakkelijker terug te vinden is.
- Er wordt extra aandacht geschonken aan de plekken/heggen waar voorgaande jaren besmettingen gevonden zijn.
- Bij kleine besmettingen wordt de aantasting direct door de vrijwilligers ruim (ca. 50 cm) onder het aangetaste deel met handgereedschap verwijderd. De aangetaste delen laat men enkele dagen indrogen en worden daarna door de vrijwilligers opgehaald en vernietigd. Het gebruikte gereedschap wordt na ieder gebruik en bij iedere besmetting met alcohol gereinigd.
- Bij omvangrijke besmettingen, waar niet meer met handgereedschap ingegrepen kan worden, wordt in overleg met de coördinator bacterievuur (medewerker Staatsbosbeheer en/of vrijwilliger van Slabox) en de eigenaar van de besmette heg een loonwerker of de zaagploeg van Slabox ingeschakeld. De kosten van het zagen en opruimen komen voor rekening van de perceelhouder. De perceelhouder kan dit werk ook zelf uitvoeren.
- Infecties worden een maand na de verwijdering nogmaals bezocht om eventueel aangetaste hergroei te verwijderen.
- De infectiehaarden worden direct of aan het einde van het seizoen gemeld aan de perceelhouders.
- Gereedschap, handschoenen en handen worden voor en na het verwijderen van besmettingen gedesinfecteerd met alcohol.

- In oktober/november worden resterende (grotere) besmettingshaarden verwijderd en afgevoerd door de werkploeg van Slabox, medewerkers van VNC of door een door de eigenaar gevraagde loonwerker. Afhankelijk van de hoeveelheid zal de keuze gemaakt worden voor verbranden of afvoeren naar de milieustraat.
- Uiteindelijk worden de plattegronden bijgewerkt en het verslag opgemaakt.
- Bij een aanvraag/melding van een eigenaar van heggen gaat een tweetal vrijwilligers van Slabox naar de aangegeven locatie. Als er bacterievuur geconstateerd wordt, overlegt de coördinator met de eigenaar. De coördinator geeft advies en de eigenaar beslist wat en hoe het een en ander uitgevoerd gaat worden. Slabox neemt de eventuele besmettingen op in hun verslaglegging. Kleine besmettingen worden meteen door de vrijwilligers verwijderd. Als de eigenaar dit wenst, verzorgt Slabox ook het verwijderen van grotere besmettingen.

Ook in mei 2024 heeft de gemeente Land van Cuijk alle eigenaren van percelen in het Maasheggengebied een brief (zie bijlage 1) gestuurd, waarin aandacht gevraagd werd voor eventueel bacterievuur in de heggen.

Eigenaren werden middels de brief geattendeerd op de besmetting en eventuele hulp die aangevraagd kan worden bij vrijwilligers van Stichting Landschapsbeheer Boxmeer. Bij deze brief was een bijlage toegevoegd met kenmerken van bacterievuur (zie bijlage 2).

Op deze oproep hebben 17 eigenaren gereageerd (zie bijlage 3). De percelen met de heggen zijn gecontroleerd en de eigenaar zijn na de controle geïnformeerd via de mail over het resultaat. Er werden geen besmettingen aangetroffen.

3. Uitgevoerde werkzaamheden

Ten behoeve van de bestrijding van het bacterievuur in het Maasheggengebied hebben de vrijwilligers diverse werkzaamheden en activiteiten uitgevoerd.

- Gerichte controles op specifieke heggen.

De heggen waar in voorgaande jaren besmettingen gevonden zijn, worden in de eerste controleronde bezocht. Als er twee jaar lang geen besmettingen meer gevonden worden, worden deze heggen uit de controleronde gehaald.

- Fietstochten en wandelingen in het gebied.

Vrijwilligers van Slabox zijn het hele jaar door wekelijks actief in het gebied. Zij wandelen en fietsen door een groot deel van de Maasheggen. Tijdens de werkzaamheden, wandelingen en fietstochten scannen ze de heggen op bijzonderheden, o.a. ook op bacterievuur.

- Controles op verzoek van specifieke eigenaren (bijlage 3).

Via een oproep in de brief van de gemeente Land van Cuijk (bijlage 1) hebben eigenaren zich aangemeld voor controles. De controles zijn uitgevoerd en er is vooraf en achteraf contact (meestal via de mail) met de eigenaren geweest.

- Verwijderen van kleine besmettingen (zie bijlage 4).

Tijdens de controles rondes worden kleine besmettingen meteen verwijderd. De tak wordt zo'n 50 cm onder de besmetting afgeknipt. De geknipte takken worden apart gelegd en later opgeruimd.

- Verwijderen van grote besmettingen (zie bijlage 4).

In de heg langs het fietspad onder de A77 en nabij de jachthaven Boxmeer) is een grote besmetting aan getroffen die in het najaar machinaal verwijderd gaat worden door VNC. Ook in 2023 is hier een fikse besmetting aangetroffen, maar toen helaas niet verwijderd door de eigenaar van de heg.

Andere activiteiten en werkzaamheden in het kader van bacterievuur bestrijding:

- Contact met medewerkers van VNC.

Met een medewerker van VNC de locatie bezocht waar een fikse bacterievuur besmetting te zien was. Uitleg gegeven over de kenmerken en de wijze van opruimen. Met klem aangegeven niet met een machine te werken in een besmette heg.

- Contact met NAK Tuinbouw

Contact opgenomen met Rini van Wanroij van NAK Tuinbouw voor een update van de kennis m.b.t. bacterievuur besmettingen. Nogmaals goed gekeken naar de lijsterbes of er sprake is/was van bacterievuur.

4. Conclusies:

- Opnieuw waren er, in dit geval, zeer kleine besmettingen in het Loerangelgebied. De omvang van de infectie wordt steeds minder, maar is nog steeds aanwezig. Besmette takken zijn gesnoeid en opgeruimd. De eigenaar van de heg aan de Loerangelsestraat heeft zelf gesnoeid en opgeruimd.
- De bacterievuurhaard in de haag die in het voorjaar 2020 gevlochten is door het gilde van heggenvlechters achter Sint Anna Boxmeer is een stuk minder, maar nog niet helemaal verdwenen. Veel takken zijn ruim onder de besmettingen weggeknipt apart gelegd en later opgeruimd. In 2021, 2022 en 2023 is hier ook al gesnoeid en opgeruimd. De ernst van de besmetting wordt minder, maar is nog steeds niet weg.
- In 2023 is in de heg vanaf de brug A77 over de Maas richting jachthaven Boxmeer bacterievuur aangetroffen. De gehele heg is toen machinaal gesnoeid door een aannemer, zonder dat er rekening is gehouden met de besmetting. Wellicht heeft de machine de besmetting verspreid over de gehele heg. Opvallend was hier dat de besmetting vooral in de takken/twijgen zat die in 2023 machinaal gesnoeid zijn. Twijgen en takken die vanonder uitgegroeid zijn in 2024 lieten geen besmetting zien.
- Onze conclusie is dat onze aanpak (controleren – besmettingen wegknippen – opnieuw controleren) helpt bij het in toom houden van bacterievuur. De besmettingen van voorgaande jaren verdwijnen langzaam. De aanhouder wint.
- Het blijft een toer om het verschil te blijven zien tussen twijgen die bacterievuur hebben en twijgen die o.a. door het knippen/scheren goed geraakt zijn. Er is een geoefend oog nodig om dit te kunnen zien en te herkennen.
- Het weghalen van besmette takken tot 50 cm onder de besmetting laat positieve effecten zien. Een groot deel van de meidoorn blijft in takt en kan doorgroeien tot een volwaardige haag of struweel. Het compleet verwijderen van de struik lijkt niet meer nodig te zijn. Uiteraard is het zaak om tijdig in te grijpen bij besmette struiken, zodat infectie niet verder kan ontwikkelen.
- De voorzichtige conclusie blijft dat het machinaal knippen/kleppelen/scheren van de heggen mede de verspreider van het bacterievuur kan zijn. Dit is zeker het geval als de machine niet regelmatig schoongemaakt wordt met alcohol.
- Bacterievuur gedijt goed bij hogere temperaturen en vochtige omstandigheden. In 2024 was de zomer vochtig, maar de temperatuur was zeker niet (extreem) hoog te noemen. Wellicht dat daardoor de besmettingen beperkt zijn gebleven tot de reeds bestaande plekken. Er zijn in 2024 geen nieuwe locaties gesignaleerd.
- Alleen de aangetaste delen van de struik weg nemen en niet meters heg bij de grond af te zetten, is een werkmethode die dus werkt. Dat is de conclusie van de Slabox vrijwilligers.
- De komende jaren de vinger aan de pols blijven houden door ieder jaar controles te blijven uitvoeren.

Bijlage 1

Beste bewoner en/of grondbezitter in het UNESCO-gebied De Maasheggen,

Sinds zes jaar controleren Staatsbosbeheer en de stichting Landschapsbeheer Boxmeer (SlaBox) of er bacterievuur voorkomt in de heggen in De Maasheggen. Deze controle is belangrijk; een uitbraak van bacterievuur kan grote gevolgen hebben voor de meidoornstruiken in het gebied. Het kan zelfs zorgen voor een onherstelbare aantasting van ons unieke Maasheggen-landschap. *Lees meer over bacterievuur in de bijlage bij deze brief.*

Namens SlaBox en Staatsbosbeheer vragen wij nadrukkelijk uw aandacht voor het belang van het bestrijden van bacterievuur en de rol die u hierin kunt spelen. Willen we bacterievuur onder controle houden, is ook uw inzet gevraagd. *In principe is namelijk iedere eigenaar verantwoordelijk voor de heggen die op zijn percelen staan.* Wij kunnen ons echter voorstellen dat u onvoldoende kennis heeft van bacterievuur om het te kunnen herkennen én te bestrijden. Daarom staan de vrijwilligers van SlaBox klaar om te helpen bij de inventarisatie van bacterievuur in het Maasheggengebied. In de afgelopen jaren hebben zij veel ervaring opgedaan met het onderzoeken van de hagen en het verwijderen van het bacterievuur.

De SlaBox-vrijwilligers komen graag uw heggen controleren. Mocht er bacterievuur worden geconstateerd dan voeren zij, zonder kosten voor de perceeleigenaar, kleinschalig onderhoud uit. Mocht er sprake zijn van een grotere uitbraak, dan kunnen we in overleg samen op zoek gaan naar vervolgstappen.

Wij nodigen u van harte uit om gebruik te maken van deze dienst. Dit is op vrijwillige basis. SlaBox controleert niet uw heggen zonder toestemming. Vermoedt u dat er bacterievuur voorkomt in uw heggen? Neem dan contact op met Theo van Lankveld van SlaBox via van.lankveld@ziggo.nl. Voor verdere vragen kunt u contact opnemen met Amber van den Broek via avdbroek@brabant.nl

Zo helpen we samen het mooie UNESCO-gebied De Maasheggen te behouden!

Voorzitter Stichting Landschapsbeheer Boxmeer

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van de gemeente Land van Cuijk,

Jack Craenen
Teammanager Ruimtelijk beleid

Datum
3 juni 2024

Kenmerk
Z/24/184383
D/24/1985700

Behandeld door
Kathy van Driel-
Aben

Onderwerp
Informatiebrief
bacterievuur

Bijlage 2

Wat is bacterievuur? Bacterievuur is een algemeen in Nederland voorkomende plantenziekte die wordt veroorzaakt door de bacterie *Erwinia amylovora*. Bacterievuur wordt ook wel aangeduid als perenvuur. Deze uit de Verenigde Staten afkomstige bacterie (schimmel) is door menselijk toedoen per ongeluk in Nederland terecht gekomen. De infectie komt vooral voor bij verhoutende planten die tot de rozenfamilie (Rosaceae) behoren. Sommige zieke bomen en struiken lopen in korte tijd schade op en kunnen zelfs doodgaan. Het meest vatbaar zijn de bloemen en jonge scheuten van de struik of boom. De ziekte breidt zich snel uit en kan over gaan naar andere struiken of bomen.

Kenmerken van bacterievuur besmettingen.

- Dode toppen in de struiken of bomen
- De eindtwijgen krullen in de vorm van een (Sinterklaas) staf, ook wel vaantje genoemd.
- Slijm (kleverig) op de twijgen.
- Dorre bladeren van de vaantjes kruimelen niet als je ze tussen de handen wrijft.
- Bruine kleur net onder de bast van het twijgje.

Als er 3 van deze 5 kenmerken aanwezig zijn, kun je spreken van een bacterievuur besmetting.

Figuur 1 Dode toppen die krullen in een vaantje

Voorkomen van aantasting en verspreiding.

Omdat bacterievuur zich verspreidt door wind, regen, vogels en/of insecten kan een aantasting moeilijk voorkomen worden. Wel kan aantasting beperkt worden door een strikte hygiëne toe te passen bij het snoeien door het gereedschap voor en na gebruik te desinfecteren. Ontsmetten van het gereedschap kan met alcohol (70%), brandspiritus of chloor. Verder is het raadzaam om o.a. de meidoorn niet te snoeien bij een temperatuur boven ca. 15°C. De bacterie is dan minder actief en aantasting door binnendringen via snoeiwonden is dan ook beperkt.

Bomen en struiken die gevoelig zijn voor bacterievuur besmettingen:

- Appel en sierappel	- Dwergmispel
- Kweeper	- Lijsterbes
- Meelbes	- Meidoorn (eenstijlig en tweestijlig)
- Peer en sierpeer	- Glansmispel
- Vuurdoorn	- Krentenboom

Figuur 2 Slijm op de twijg

Figuur 3 Bruine kleur onder de bast

Bijlage 3

Op verzoek bezochte percelen n.a.v. de brief van de gemeente Land van Cuijk.

Perceelnummer	Eigenaar	Resultaat
BMR00 Z 4152	Het Veerhuis Oeffelt	Geen besmetting gevonden
CUI00 S 555	Van de Voort Oeffelt	Geen besmetting gevonden
VLB00 L 482	De Voortse Hoeve Groeningen	Geen besmetting gevonden
VLB00 L 483	De Voortse Hoeve Groeningen	Geen besmetting gevonden
BMR00 Z 4369	Cornelissen Wanroij	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 118	Stevens Sambeek	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 119	Stevens Sambeek	Geen besmetting gevonden
VLB00 G 1679	Hageraats Maashees	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 89	Toonen Sambeek	Geen besmetting gevonden
BMR00 T 308	Versleijen Nijmegen	Geen besmetting gevonden
BMR00 K 2029	Verhoeven/Welten Sambeek	Geen besmetting gevonden
BMR00 Z 3728	Engels Baksteen Oeffelt	Geen besmetting gevonden
BMR00 Z 3729	Engels Baksteen Oeffelt	Geen besmetting gevonden
BMR00 Z 3734	Engels Baksteen Oeffelt	Geen besmetting gevonden
BMR00 S 281	Lamers Sint Anthonis	Geen besmetting gevonden
BMR00 R 505	Lamers Sint Anthonis	Geen besmetting gevonden
BMR00 G 1759	Lamers Sint Anthonis	Geen besmetting gevonden
BMR00 G 1953	Lamers Sint Anthonis	Geen besmetting gevonden
BMR00 G 1954	Lamers Sint Anthonis	Geen besmetting gevonden
BMR00 Z 4947	Haerkens Oeffelt	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 9	Heinemans Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 390	Heinemans Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 24	Heinemans Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 25	Heinemans Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 E 849	Heinemans Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 E 859	Heinemans Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 U 694	Janssen Hultenhoek Groeningen	Geen besmetting gevonden
BMR00 U 187	Janssen Hultenhoek Groeningen	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 740	Janssen Hultenhoek Groeningen	Geen besmetting gevonden
BMR00 U 142	Gerrits Groeningen	Geen besmetting gevonden
BMR00 U 144	Gerrits Groeningen	Geen besmetting gevonden
VLB00 L27	Gerrits Groeningen	Geen besmetting gevonden
VLB00 K 238	Heinen Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 330	Heinen Boxmeer	Geen besmetting gevonden
BMR00 M 331	Derks Sambeek	Geen besmetting gevonden

Bijlage 4

Loerangelsestraat

In **2022** voor het eerst hier besmetting gevonden aan beide zijden van de straat. In 2023 opnieuw besmetting gevonden. Nu wat steviger aangepakt bij het opruimen. Eigenaar heeft de besmetting verwijderd.

Opnieuw (**2024**) kleine besmetting. Deze keer zeer minimaal. Bijna verdwenen.

Achter Sint Anna/Julie Postel

Sinds 2021 zit er besmetting in deze heg. In 2023 echter nog minimaal, maar wel hoog in de heg (tot 3 meter). Er is niet gesnoeid in 2023/2024. Besmetting zo goed als weg.

Lange heg tussen perceel E915 en E839 is in 2022 machinaal gesnoeid tot op een hoogte van 1 meter tot 1.50 meter. In 2024 zat er geen bacterievuur meer in.

Fietspad ten noorden van A77 (richting jachthaven)

In **2022** een grote besmetting aangetroffen over bijna de volle lengte van de heg. De heg is toen afgezet. In het noordelijk stukje is in **2023** kleine besmetting aangetroffen. Handmatig weggeknipt en opgeruimd.

Echter in **2024** een flinke besmetting die machinaal verwijderd moet worden. Wellicht is de machine besmet geweest in 2023.

Heg op perceel S178 is in **2023** niet gesnoeid. Deze heg moet in 2024 machinaal geknipt worden. Hierover is overleg met VNC geweest. De besmetting zit te hoog om handmatig te snoeien.

**Hagelkruisstraat
(Middelsteeg) Beugen**

Al enkele jaren (2021-2022) zitten hier besmettingen. Maar door de huidige aanpak is de grootte hiervan terug gelopen. In **2024** zijn er nog een aantal kleine besmettingen aangetroffen die opnieuw handmatig zijn verwijderd.

**Hultenhoek
Groeningen**

In de heg langs de percelen U187 en U 694 staan veel lijsterbesstruiken. Het vermoeden was dat hier bacterievuur in zou zitten.

Na raadplegen van NAK tuinbouw en nader onderzoek in 2023 bleek dit geen bacterievuur te zijn maar kanker.

De heg heeft zich in 2024 redelijk herstelt, er is opnieuw geen bacterievuur aangetroffen.